

KILDER OG HENVISNINGER

Hugo Matthiessen: Udgravningsberetning 1920 (NM).

Peder Resen: Atlas Danicus. Roskilde (ed. Johs. Knudsen) S. 44. — Meyer: Beskrivelse over Roeskilde. 1755. Kbh. 1793. S. 16. — H. Behrmann: Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde. 1832. S. 163. — Hugo Matthiessen: St. Mikkel's Kirke i Roskilde, i AarbKbh. 1920. S. 75—84.

J. Kornerup: Meddelelse 1904 om en Grav i Gaarden til Algade 44 (NM). — J. O. Arhning: St. Mikkel's Kirke. MS. 1944. 5 Sider (NM).

¹ Repertorium 16. Jan. 1298, Nr. 690. ² Kolderup-Rosenvinge: Gamle danske Love V, 185. ³ Kancelliets Brevbøger 26. Aug. 1575. ⁴ Domkirkens Rgsk. Første Part 1616—17. ⁵ I den under Graabrødre Klosterkirke (S. 151) omtalte Indberetning fra 1808 nævner Thorlacius to middelalderlige Grave, som dette Aar fandtes ved Kældergravning »i Algaden (ell. Heste Market) i et Huus, som tilhører Madam Rosted i Prindsen«; han henfører Kisterne til Graabrødrekirkegaard, men det er rimeligere at antage, at de stammer fra S. Mikkel's, ligesom den Mængde Ben, der fandtes ved samme Udgravning, saa mange, »at flere Sække derved fyldtes«. Begge Kister var muret af Munkesten ($1\frac{1}{2}$ Alen X5 X4 Tommer), med firkantet Hovedrum og spærstillet Tagafdækning; de indeholdt velbevarede Skeletter. ⁶ Det samme Tegn findes bl. a. paa den romanske Døbefont i Lyngby (Børglum Hrd.) sammen med talrige andre Symboler, se Lis Jacobsen og E. Moltke: Danmarks Runeindskrifter Nr. 167 og S. 1008.

†S. PEDERS OG S. PAULS KIRKE

Kirken, der i Almindelighed er blevet regnet for to selvstændige Kirker, maa vistnok opfattes som een Kirke, viet til *S. Peder* og *S. Paul*. Den nævnes første Gang 1257 i et Pavebrev, hvor Alexander 4. bekræfter Priorinden og Nonnerne i Vor Frue Kloster i Roskilde Besiddelserne af S. Peders og S. Pauls Kirke (ecclesiam) med Tilliggende¹.

Imidlertid er det paafaldende, at senere Kilder aldrig taler om S. Peders og Pauls Kirke og Sogn, men altid enten om S. Peders eller S. Pauls, ligesom Rigsarkivets Liste (vel fra Midten af 1500'erne) har S. Peder og S. Paul som to forskellige Kirker. Paa den anden Side synes der ikke at kunne blive Plads til to Kirker paa den Strækning, til hvilken de to Navne kan lokaliseres, Nord for Algades Østende.

De middelalderlige Kilder, der udelukkende omtaler S. Peder, er sparsomme og med ubestemt eller ingen Stedsangivelse. S. Peders Sogn nævnes allerede 17. Maj 1253 under Omtale af et Grundstykke, som laa Vest for selve Kirken, »idet dog et Alstræde (communis strata) ligger imellem«². Øst for Kirken laa en Mark, som Søstrene i S. Clare Kloster tilskødede Raad og Borgerskab i Roskilde 1317³. 1468 nævnes en Gaard Vesten og Norden for S. Peders Kirke til Algaden⁴. Dette er de eneste Oplysninger, der kan hentes ud fra de skrevne, middelalderlige Kilder, og den eneste positive Oplysning er det selvfølgelig, at Kirken laa ud til en Færdselsaare. Det faste Holdepunkt ved Bestemmelsen af Kirkens Beliggenhed maa imidlertid være Gadenavnet S. Pederstræde, uanset at dette Navn først mødes i Danske Atlas fra 1774⁵, og et Sted ved denne Gade maa man søge den forsvundne Kirke. Af et Brev fra 1380 fremgaar det, at Sognet har strakt sig uden for Borgediget, idet der her tales om en Gaard, der ligger i S. Peders Sogn, »uden for den østre Port«⁶ (d. v. s. Røde Port).

Pladsen, til hvilket kun S. Pauls Navn knyttes, kan stedfæstes temmelig godt: 1397 nævnes en Gaard i S. Pauls Sogn, beliggende »fra den nordre Del af Algaden«⁷, 1431 nævnes en anden Gaard i S. Pauls Sogn norden Torvegaden⁸, og endelig omhandler et Brev fra 1485 en Gaard med Hus og Jord beliggende i S. Pauls Sogn norden næst Kon-

gens Hærstræde, »og er den Jord ud til Borgediget«⁹. Da ydermere Grundens Størrelse og Form opgives med Længden af de fire Sider, kan det med tilnærmelsesvis Sikkerhed siges, at Sognet maa have ligget umiddelbart inden for Borgediget ved Røde Port, Nord for Algades Østende; men da det af det ovennævnte Brev fra 1380 fremgik, at S. Peders Sogn strakte sig uden for Borgediget paa dette Sted, maa S. Pauls Sogn enten have været en Enklave i S. Peders Sogn, hvad der ikke er sandsynligt, da Sortebrødre-klosteret i Forvejen har beslagnet en stor Del af Jorden, eller de to Sogne maa være identiske.

Om selve Kirken og dens Bygningshistorie vides intet; som ovenfor nævnt, kan Kirken lokaliseres til S. Pederstræde. Formentlig angiver et omhyggeligt lagt Murstensgulv, som afdækkedes 1891 nordligt i Vagtstræde (S. Pederstræde), og hvorunder der fandtes Grave, Kirkens Plads. 21. Januar 1539 befalede Christian 3., at de Bønder i Darup, Hastrup og Hedemølle, som tilforn var til Alle Helgens og Sancti Peders Kirke i Roskilde, »som nu nederlagt er«, maa og skulle herefter være til . . . Vor Frue Sogn¹⁰. I et Brev fra 1577 tales om en Gaard, som laa over for S. Pauls Kirke, »som hun stod i gamle Dage«¹¹. Skønt Kirken vel derfor er nedrevet straks efter Kongebrevet 1539, finder vi dog endnu 1614 »en Jord ved S. Peders Kirke«¹² og saa sent som 1657 nævnes S. Peders Kirkegaard¹³. Paa Resens Kort findes hverken Kirke eller Kirkegaard angivet.

KILDER OG HENVISNINGER

Museumsindberetning af J. Kornerup 1891.

Peder Resen: Atlas Danicus. Roskilde (ed. Johs. Knudsen) S. 44 [S. Paul nævnes ikke, sml. dog herom under S. Budolfi S. 121]. — Meyer: Beskrivelse over Roeskilde 1755. Kbh. 1793. S. 17, 24 f. — H. Behrmann: Grundrids til en Beskrivelse af Boeskilde. 1832. S. 163.

J. O. Arhning: S. Peders Kirke. MS. 1944. 22 S. (NM), S. Pauls Kirke. MS. 1944. 16 S. [regner med to selvstændige Kirker].

¹ Bullarium Dan. S. 417. ² Hofman: Foundationer VII, 308. ³ Repertorium 31. Juli 1317, Nr. 1215. ⁴ Repertorium 7. Juni 1468, 2. R., Nr. 2435. ⁵ Resens Atlas har her Sejrmagernes Stræde (se S. 26 Mærke 21); Danske Atlas VI, 132 har som Kilde for nærværende Stykke Kantor Christopher Giessings MS. fra 1772, i NM; Oplysningen her, at Kirken har ligget, hvor Justitsraad Krafts Enkehus er bygget, er forkert, idet Grundgravninger her ikke har vist Spor af middelalderlige Kirkefundamenter; derimod hævder Traditionen, at der er fundet Rester af Begravelser nordligt i S. Pederstræde. ⁶ Repertorium 13. Dec. 1380, Nr. 3306. ⁷ Repertorium 1. Maj 1397, Nr. 4112. ⁸ Repertorium 2. Juni 1431, Nr. 6503. ⁹ Repertorium 13. April 1485, 2. R. Nr. 6558. ¹⁰ Top. Saml. paa Papir, Roskilde Nr. 27 (RA). ¹¹ 25. Nov. 1577. AM. 39,17. ¹² Domkirkens Jordebog S. 16 (RA). ¹³ Domkirkens Rgsk. (LA).